

освіти України. Аналітичний огляд та рекомендації / за ред. О. Гриценка. – К. : УЦКД, 2001. – 96 с.

2. Белогуров А. Ю. Фактор поликультурности в контексте этнонациональной стратегии развития российского образования / А. Ю. Белогуров // Проблемы поликультурного образования: [международный сборник научных статей]. – Махачкала : ДГУ, 2001. – С. 43–51.

3. Болгаріна В. Культура і полікультурна освіта / В. Болгаріна, І. Лощенова // Шлях освіти. – 2002. – № 1. – С. 2–6.

4. Голік Л. О. Полікультурна освіта в Україні / Л. О. Голік, Т. В. Клиненко, М. Ю. Красовицький, Г. І. Левченко // Завуч. – 1999. – № 29/35 (жовтень). – С. 3–4.

5. Дмитриев Г. Д. Многокультурность как дидактический принцип / Г. Д. Дмитриев // Педагогика. – 2000. – № 10. – С. 3–12.

6. International Dictionary of Education. Vol. 7. – Oxford, 1994. – P. 3963.

Аннотация

О.И.Гуренко

Поликультурный ресурс профессиональной подготовки будущих социальных педагогов

В статье раскрыта сущность поликультурного образования будущих социальных педагогов; на основе анализа учебного плана направления подготовки «Социальная педагогика», типовых и рабочих программ определены темы учебных дисциплин, касающихся проблем поликультурности и подготовки будущих социальных педагогов к деятельности в поликультурном обществе; продемонстрировано поликультурный ресурс дисциплин вариативной части учебного плана.

Ключевые слова: поликультурное образование, будущий социальный педагог, поликультурный социум.

Summary

O.I.Gurenko

Polycultural Resource of Professional Training of Future Social Teachers

The essence of polycultural education of future social teachers are revealed in the article. On the basis of the analysis of educational programs of the direction of preparation «Social pedagogics», general and work programs the topics of educational disciplines are defined, problems of polycultural and training of future social teachers to activity in polycultural society are considered. The polycultural resource of disciplines of a variation part of the educational plan are shown.

Key words: polycultural education, future social teacher, polycultural society.

Дата надходження статті: «1» жовтня 2012 р.

УДК 37.013.42

Л.О.ДАНИЛЬЧУК,

докторант, кандидат педагогічних наук, доцент
(м.Луцьк)

Ризики та небезпеки мережі Інтернет: до проблеми інформаційної захищеності дітей

У статті розглядається загальна характеристика мережі Інтернет. Визначаються основні ризики та небезпеки, які існують у мережі. Виділяться поради та правила Інтернет-безпеки та Інтернет-етики для дітей.

Ключові слова: Інтернет, всесвітня мережа, інформаційна безпека, кібербулінг, кібергрумінг.

Постановка проблеми у загальному вигляді... У ХХІ столітті одним із ключових понять, що визначають його специфіку й характер, стала інформація. За оцінками фахівців, за останнє століття людство додало до загальної суми знань інформації більше, ніж за всю свою попередню історію. Особливість інформації полягає в тому, що, незважаючи на безупинно зростаюче її використання, вона постійно нагромаджується в обсягах, що збільшуються. Саме це стимулює розвиток та вдосконалення технології експлуатації інформаційних ресурсів, серед яких концептуальною, на часі, називають мережу Інтернет.

Аналіз досліджень і публікацій... Визначена проблема на сучасному етапі розвитку активно досліджується науковцями різних країн світу (Ю.Іжванов, Г.Клейман, Н.Краудер, С.Пейперт, В.Скіннер, О.Спірін, О.Ястребцев), оскільки, на сьогоднішній день Інтернет – це практично нескінченний інформаційний ресурс, він є всесвітнім джерелом знань, глобальним і загальнодоступним по своїй суті.

Формулювання цілей статті... У статті більш детально зупинимося на загальній

характеристиці Інтернету як засобу масової комунікації та зробимо спробу визначити основні ризики, пов'язані із всесвітньою мережею.

Виклад основного матеріалу... Слово «Internet» (походить від англійського «International Net») перекладається як Всесвітня (Міжнародна) мережа. Витоки комп'ютерних мереж можна знайти з 60-х років попереднього століття, коли американські науковці проводили експерименти з поєднання комп'ютерів між собою через телефонні лінії. Під час цих експериментів виникла необхідність створення таких протоколів зв'язку, які б дозволили з'єднувати комп'ютери між собою через складні мережі. Для пересилання інформації через ці мережі розробили метод, суть якого полягає в упакуванні інформації у невеликі пакети на відправному кінці та розпакуванні їх на приймальному кінці. Цей метод покладено в основу Протоколу управління пересиланням інформації TCP (Transmission Control Protocol) та протоколу Інтернету IP (Internet Protocol) – TCP/IP.

Початковою метою цього дослідницького проекту була розробка такої інформаційної мережі, яка б вистояла у такому вигляді, якою вона існує нині. Вже пізніше (у 80-х роках), коли використовувались нові фантастичні можливості Інтернету, цій мережі мереж почали надавати фінансову підтримку урядові комерційні установи. Університети США, а згодом Європи, Австралії, деяких країн Африки і Азії, підключивши до мережі потужні ресурси своїх обчислювальних центрів, буквально на очах створили інформаційний кібер-простір з властивостями звужувати до розміру дисплея персонального комп'ютера та поширюватись на всю нашу планету за лічені секунди. Сьогодні Інтернетом не охоплені лише деякі країни світу [2].

Інтернет, як зазначалось, існує вже багато років, проте лише в останні кілька років спостерігається гігантське його зростання. Це пов'язано з появою Всесвітньої павутини www (World Wide Web), коротко павутини (Web), з якою, останнім часом, асоціюється і сам Інтернет. Нині Всесвітня павутина – це гігантське неорганізоване зібрання гіпермедійних документів, які загалом містять зв'язки (Links) з базами даних, сторінками, звуковими файлами, відеокліпами тощо.

Причиною популярності www і наступного інформаційного вибуху стала простота її використання. Доступ до Павутини здійснюється за допомогою графічних програм перегляду сторінок Browser («to browse» (англ.) означає «переглядати»), яку назвемо у нашому випадку – переглядач. Він використовує мову протоколу передавання гіпертексту HTTP (Hiper Text Transfer Protocol), яка дозволяє серверові та клієнтові (комп'ютер користувача, увімкнений до мережі) легко обмінюватися гіпермедійною інформацією (текст, графіка, відео кліпи тощо).

Павутинний перекладач (Web-browser) комп'ютера-клієнта (далі – клієнта) посилає замовлення до сервера на перегляд документа з певною мережною адресою. Після одержання цього замовлення сервер відправляє необхідний документ переглядачеві клієнта, а сам водночас підтримує замовлені ним гіпермедійні документи за допомогою свого програмного забезпечення. Таким чином, завдяки наявності переглядача, і також іншого програмного забезпечення, яке повинно міститися на твердому диску комп'ютера-клієнта можна стати активним учасником мережі. У Павутині можна читати газети та журнали (очевидно, їх електронні аналоги), дізнаватись про погоду у будь-якому місті, здійснювати віртуальні подорожі тощо [3; 5].

Доречно зазначити, що сучасні дослідники характеризують Інтернет як універсальний ресурс для спілкування, навчання, розвитку, розваг. Учні та студенти вже не уявляють собі дня без спілкування з друзями або підготовки домашнього завдання без допомоги Інтернету. При цьому, не маючи життєвого досвіду дорослих, діти часто не помічають онлайн-загроз; активно розвиваючи послуги з передачі даних і доступу до Інтернет ресурсів.

Від самого початку мережа Інтернет розвивалася неконтрольовано, на сьогодні у ній міститься величезний обсяг інформації, серед якої багато небезпечної. У зв'язку з цим, а також тому, що вік, в якому людина починає працювати з Інтернетом, стає дедалі молодшим, постає проблема інформаційного захисту дітей.

У відповідь на ситуацію, коли українська громадськість не до кінця усвідомлює всі можливі ризики в Інтернеті, у 2008 році компанія «Майкрософт Україна» ініціювала створення Коаліції за безпеку дітей в Інтернеті. Першим кроком Коаліції став запуск у квітні 2008 року веб-сайту «Онляндія – безпечна веб-країна». На цьому сайті представлені матеріали для дітей, їхніх батьків та вчителів: інтерактивні ігрові сценарії, короткі тести, готові плани уроків, завдяки яким діти та дорослі зможуть засвоїти основи безпечної роботи в Інтернеті. Також сайт пропонує зрозумілу та перевірену на практиці інформацію про Інтернет-безпеку, після ознайомлення з якою навіть користувачі-початківці зможуть ефективно використовувати ресурси мережі та захистити себе від небажаного контенту.

Ще одним кроком Програми став запуск безпечної електронної пошти «Онляндія» – першого в Україні спеціального поштового сервісу для дітей. Електронна пошта створена на сайті

«Онляндія» і базується на безкоштовному веб-сервісі Microsoft – Windows Live Mail. Інтерфейс поштового домену @onlandia.org.ua не містить реклами, а електронна скринька захищена від несанкціонованого СПАМу та вірусів. При цьому діти можуть не тільки надсилати електронні листи, але й спілкуватися з друзями в режимі онлайн за допомогою сервісу обміну миттєвими повідомленнями.

Дослідження проведені компанією «Майкрософт Україна» констатують, що впродовж останнього року кількість дітей віком 10-17 років, які опанували Інтернет, становила 96%, але про те, які ризики існують в мережі і як на них реагувати, знає менше половини. Багато дітей безтурботно розміщують особисту інформацію і ходять на зустрічі з віртуальними знайомими [1].

Окрім того, Інтернет є важливим інструментом для особистого спілкування. Однак ним можуть також зловживати, наприклад, використовувати для розсилання комп'ютерних вірусів і небажаної пошти, отримання інформації особистого характеру для крадіжок, шантажу, переслідувань, розповсюдження і залучення до порнографії, інформування про сайти небезпечні для дітей, наприклад, про секти, наркотики та їх виготовлення, суїциди, різні види насильства.

Програма компанії «Київстар» «Безпека дітей в Інтернеті» завдяки комплексному підходу до вирішення проблеми дозволила досягти значних результатів і сприяла широкому інформуванню громадськості про дитячу безпеку в Інтернеті й формуванню культури поведінки в Мережі. Ініціаторами програми створено «білий список» рекомендованих дитячих сайтів (спільно з Інститутом психології ім. Г.С.Костюка Національної академії педагогічних наук України); видано перший в Україні науково обґрунтований посібник для батьків «Діти в Інтернеті: як навчити дітей безпеці у віртуальному світі»; проведено всеукраїнську компанію соціальної реклами; створено Web-версію сайту www.onlandia.org.ua у рамках партнерства з Коаліцією за безпеку дітей в Інтернеті; проведено семінари з безпеки дітей в Інтернеті для близько 4 000 батьків в усій країні; запущено нову послугу компанії «Батьківський контроль», яка гарантує захист дітей від онлайн-загроз під час виходу в Інтернет з мобільного телефону [1].

Однак, вище зазначені дії не зменшують проблеми наявності ризиків, які пов'язані з мережею Інтернет. Серед найнебезпечніших, фахівців називають *кіберзлочинність*, а саме: *кібербулінг та кібергрумінг*.

Кіберзлочинність. У зв'язку із глобалізацією віртуального простору обумовлюється можливість перенесення злочинних дій, пов'язаних із проблемою торгівлі людьми, у всесвітню Мережу. У тих випадках, коли у віртуальному (кібер) просторі здійснюються певні дії, які несуть суспільну небезпеку, можна говорити про кіберзлочинність.

Кіберзлочинність включає в себе сукупність передбачених карним законодавством злочинів, які посягають на інформаційну інфраструктуру, інформацію, а також здійснюваних по відношенню до інших об'єктів у кіберпросторі чи з використанням його можливостей [8].

У Повідомленні Європейської Комісії «На шляху до спільної політики по боротьбі з кіберзлочинністю» 2007 р. [7] кіберзлочинність визначається як комплексне поняття, яке включає як традиційні категорії кримінальних дій (шахрайство, хакерство та інш.) так і нові (кібербулінг, кібергрумінг та інш.) Останні обумовлені тенденцією глобалізації віртуального простору (насамперед, соціальних мереж) об'єктом деструктивних дій у якому, все частіше стає саме людина. Найбільшу небезпеку такі дії представляють для дітей.

Кібербулінг (анг. *cyberbullying*) – залякування і цькування користувачів мережі Інтернет шляхом направлення адресату відповідних текстів, зображень, звукових файлів із погрозами, приниженнями і т.д. за даними дослідження EU Kids Online II (2010 р.) 6% дітей у віці 9-16 років зіткнулися з фактами булінгу в Інтернеті. У більш ранньому дослідженні EU Kids Online (2006-2009 р.р.) агрегований показник нараження підлітків агресивній поведінці в Мережі, включно: залякування, напади, скрите переслідування тощо, склав 18 %.

Кібергрумінг (анг. *cybergrooming / child grooming*) характеризує використання мережі Інтернет злочинцями для розшуку дітей, встановлення довірливих контактів з метою подальшого вступу з ними в статеві стосунки чи здійснення по відношенню до них інших дій сексуального характеру. Останнє кваліфікується як кіберзлочин. Метою зловмисників є особиста зустріч з подальшим: фізичним нападом, сексуальним насиллям, знущанням та інш. Окрім двох форм названого деструктивного впливу в дослідженні EU Kids Online вирізняють також інші он-лайн ризики, а саме: відслідковування/використання персональних даних, отримання небажаних сексуальних коментарів, порад із причинення собі шкоди, небажані зустрічі із незнайомцями [7].

За таких обставин, на нашу думку, виникає нагальна потреба у створенні спеціальних методичних рекомендацій, програм для дітей, а також для дорослих (батьків, учителів) щодо інформаційного захисту дітей у всесвітній мережі.

Аналіз джерел інформації, зокрема сайту Національної бібліотеки України для дітей дозволяє виділити поради та правила Інтернет-безпеки та Інтернет-етики:

- ніколи не давайте приватної інформації про себе (прізвище, номер телефону, адресу, номер школи) без дозволу батьків;
- якщо хтось говорить вам, надсилає вам, або ви самі віднайшли у мережі щось, що бентежить вас, не намагайтеся розібратися в цьому самотійно. Зверніться до батьків або вчителів – вони знають, що треба робити;
- зустрічі у реальному житті із знайомими по Інтернет-спілкуванню не є дуже гарною ідеєю, оскільки люди можуть бути дуже різними у електронному спілкуванні і при реальній зустрічі. Якщо ж ви все ж хочете зустрітися з ними, повідомте про це батьків, і нехай вони підуть на першу зустріч разом з вами.
- не відкривайте листи електронної пошти, файли або Web-сторінки, отримані від людей, яких ви реально не знаєте або не довіряєте;
- нікому не давайте свій пароль, за виключенням дорослих вашої родини;
- завжди дотримуйтесь сімейних правил Інтернет-безпеки: вони розроблені для того, щоб ви почували себе комфортно і безпечно у мережі;
- ніколи не робіть того, що може коштувати грошей вашій родині, окрім випадків, коли поруч з вами батьки;
- завжди будьте ввічливими у електронному листуванні, і ваші кореспонденти будуть ввічливими з вами;
- у електронних листах не застосовуйте текст, набраний у верхньому регістрі – це сприймається у мережі як крик, і може прикро вразити вашого співрозмовника;
- не надсилайте у листі інформації великого обсягу (картинки, фотографії тощо) без попередньої домовленості з вашим співрозмовником;
- не розсилайте листи з будь-якою інформацією незнайомим людям без їхнього прохання – це сприймається як «спам», і звичайно засмучує користувачів мережі;
- завжди поведіться у мережі так, як би ви хотіли, щоб поводитися з вами [4].

Висновки... Таким чином, знання загроз та небезпек які існують в мережі Інтернет, правил Інтернет-безпеки та Інтернет-етики – сприятиме захисту дітей від небажаного контенту в мережі, удосконалюватиме ефективне використання великої кількості Інтернет-ресурсів.

Список використаних джерел і літератури:

1. Безпека дітей в Інтернеті Портал для дітей, батьків, учителів / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.onlandia.org.ua/Social>.
2. Булгаков В. Б. Золотой век бесплатного «Интернета» / В. Б. Булгаков // Комп&ьюН. – 1999. – №11 (111) 15 марта – 19 марта.
3. Интернет [Электронный ресурс] / С. Википедия. – Режим доступа : <http://ru.wikipedia.org/> – 2.11.2011 г. – Загл. с экрана.
4. Національна Бібліотека України для дітей. Правила Інтернет-безпеки та Інтернет-етики для дітей та підлітків / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.chl.kiev.ua/default>.
5. Новые информационные технологии. – М. : Дрофа, 1999. – С. 48–67.
6. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council and the Committee of the Regions of 22 May 2007 «Towards a general policy on the fight against cyber crime». – Brussels, 22.5.2007. COM(2007) 267 final.
7. Safer Internet Programme: Empowering and Protecting Children Online / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/information_society/activities/sip/index_en.htm.
8. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.vachss.com/guest_dispatches/grooming.html

Анотація

Л.А.Данильчук

Риски и опасности сети Интернет: к проблеме информационной защищенности детей

В статье рассматривается общая характеристика сети Интернет. Определяются основные риски и опасности, существующие в сети. Выделяются советы и правила Интернет-безопасности и Интернет-этики для детей.

Ключевые слова: Интернет, всемирная сеть, информационная безопасность, кибербулинг, кибергrooming.

Summary

L.O.Danyl'chuk

Risks and Dangers of the Internet: to the Problem of Informational Security for Children

The article deals with the general characteristics of the Internet. Key risks and dangers that exist in the network are identified. Advices and rules for Internet security and Internet ethics for children are marked out.

Key words: the Internet, worldwide network, information security, cyberbullying, cybergrooming.

Дата надходження статті: «1» жовтня 2012 р.